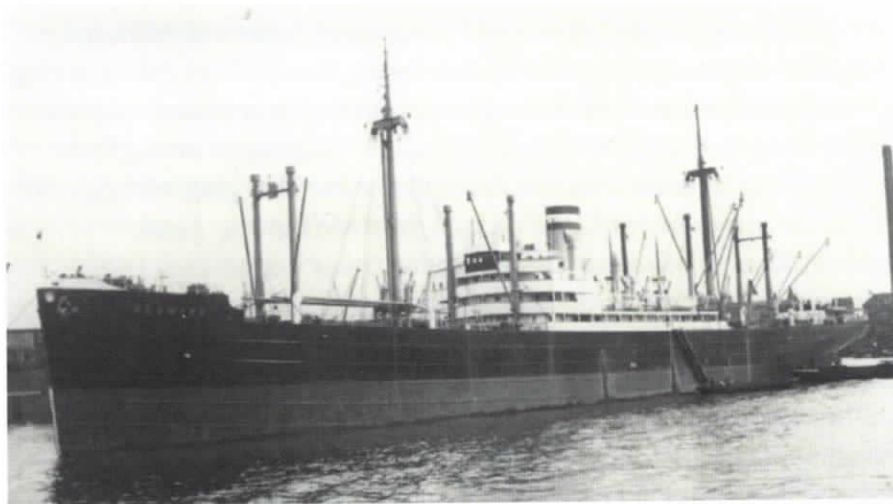

Het doelwit in Vlissingen, de Neumark

De Neumark of HSK1, een Duits schip, lag die vrijdag aan de kade van de Scheldewerf. Dit schip was een hulpkruiser geweest die voor reparatie was afgemeerd. Het was oorspronkelijk gebouwd als koopvaardischip bij Howaldtswerke in Kiel in het jaar 1929, bestemd voor de Hamburg-Amerikalijn. Aan het begin van de oorlog was het schip bij de Blohm&Voss-werf te Hamburg omgebouwd tot Hilfskreuzer of Raider in het Engels. Op het koopvaardischip was verouderde bewapening aangebracht die van overbodige oorlogschepen af was gehaald. Deze wapens werden zo onopvallend mogelijk geplaatst. Als aandrijving waren twee vijftien jaar oude stoomturbines van diezelfde werf ingebouwd, brandstofslurpers die totaal ongeschikt waren voor een oorlogschip. Reeds bij het inbouwen was deze aandrijving gekend vanwege de belabberde betrouwbaarheid. Het zou het schip de gehele tijd dat het operationeel was, van zes mei tot oktober 1940, en de jaren daarna blijven achtervolgen. ⁽¹⁴⁾ Het schip was in dat halve jaar dat het actief was op de Atlantische oceaan berucht geworden. Tot verbijstering van de zeelieden aan boord kreeg de humeurige en

controversiële korvettenkapitein Hellmuth von Ruckteschell de leiding. Deze man was een reservemarineofficier met een onderzeebootverleden die een sterke drang had zich te bewijzen als echte Duitse held tegenover zijn collega-officieren. (15) Eerdere gegadigden hadden bedankt om dit schip te leiden vanwege de onbetrouwbaarheid van de motoren. Von Ruckteschell noemde het schip 'Widder', het Germaanse woord voor ram, zijn eigen sterrenbeeld, en verborg het aan de Noorse kust. In geen tijd werd het overgeschilderd in neutrale kleuren, die van een Zweeds koopvaardijship, waarna het begon aan een missie die een half jaar zou duren. In dat halve jaar werd er een schip opgebracht naar Bordeaux en negen andere tot zinken gebracht. (16)

Telkens werden deze tankers of vrachtschepen verrast door de trage, maar niet als oorlogsschip herkenbare hulpkruiser. De onberekenbare kapitein, die zelf de nodige fysieke problemen kende, en de steeds terugkerende problemen met de motoren van het schip zorgden ervoor dat de stemming aan boord steeds grimmiger werd. Door motorpech lag men soms dagenlang stil op zee of kon er slechts op halve kracht gevaren worden. Een dieptepunt was het laten zinken van de Killoran, een Finse driemasterbark uit 1900, zeilend voor een neutraal land met een vracht mais en suiker die afkomstig was van en bestemd voor neutrale staten. Na gevangen nemen van de bemanning werden er explosieven geplaatst en werd het schip onder volle zeilen opgeblazen, enkel en alleen om een fraaie eindscene te draaien voor een nazipropagandafilm. De zeelui aan boord beschouwden het laten zinken van het mooie zeilschip als pure moord.

In een ander triest geval werd het koopvaardijship de Anglo Saxon, met eenenveertig mensen aan boord, na een onverwachte aanval tot zinken gebracht. De bemanning in de reddingsboten werd ondanks aandringen van de zeelieden van de Widder bij hun kapitein aan zijn lot overgelaten. (17) Na zeventig dagen en een afstand van 4500 kilometer op de Atlantische oceaan spoelde het enig overgebleven reddingsbootje aan op een eiland van de Bahama's.

Twee mannen overleefden ternauwernood. Het voorval trok de aandacht van de media. De gouverneur van de eilanden, prins Edward, de oudste broer van de Engelse koning, en zijn vrouw vereerden hen met een bezoek in het ziekenhuis. (18) De hulpkruiser zou na deze periode op de Atlantische oceaan alleen nog ingezet worden als ondersteuningsschip. Begin november 1942 had de weer tot Neumark omgedoopte Widder zware averij opgelopen bij een aanval in de buurt van Le Havre. Ondanks de schade en het feit dat de Engelsen wisten waar het schip was, kon het toch door het Kanaal geraken. (19) Het lag nu bij scheepswerf 'De Schelde' voor de kant om gerepareerd te worden.

De overlevenden van de Anglo Saxon, Roy Widdicombe en Bob Tapscott, kregen bezoek van prins Edward en zijn vrouw.

De aanval te Vlissingen

De Scheldewerknemers waren net vijf minuten aan hun middagpauze begonnen, (20) toen om tien voor een, acht minuten na het eerste signaal, de twee Mosquito's met grote snelheid op ongeveer tien tot twintig meter hoogte schietend met het boordkanon het schip aanvielen en ondertussen bommen afwierpen. (21) De reeds gealarmeerde afweerstellingen rond Vlissingen en in de haven afgemeerde mijnenvegers reageerden met een hevig tegenvuur, waaronder de batterij bij Vrijburg, de batterij bij het Fort de Ruyter en ook de batterij bij het Fort Frederik Hendrik, gelegen iets ten westen van Breskens. Ruim negenhonderd schoten werden gelost uit zes verschillende stellingen volgens het verslag van de Flakkommandeur te Vlissingen. Beide vliegtuigen werden talrijke malen getroffen. De eerste Mosquito, de DZ320, brak plotseling de aanval af en verdween laagvliegend met grote snelheid achter de horizon met een spoor lichtkogels van de afweerkanonnen achter zich aan. (22) Een soldaat van een van de afweerbatterijen raakte zwaargewond. (23)